

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ВИПУСКНИХ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З БІОЛОГІЇ ДЛЯ
ОКР “СПЕЦІАЛІСТ” і ОС “МАГІСТР”**

Умань 2015

УДК(57+378(072)

ББК(28+74,58) р 30

В 47

Вимоги до написання випускних кваліфікаційних робіт з біології для ОКР “спеціаліст” і ОС “магістр”

Схвалено на засіданні кафедри біології та методики її навчання
(протокол № 3 від 21.10. 2015 р.)

Рекомендовано до друку вченою радою
природничо-географічного факультету

Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

(протокол № 4 від 26.10. 2015 р.)

Укладачі: Якимчук Р.А. – к.б.н., доц., Красноштан І.В. – к.б.н., доц., Містрюкова Л.М. – к.б.н., доц., Соболенко Л.Ю. – к.б.н., доц., Чорна Г.А. – к.б.н., доц.

Рецензент: Коць С. Я. – д.б.н., проф. заступник директора Інституту фізіології рослин і генетики НАН України.

Вимоги до написання випускних кваліфікаційних робіт з біології для ОКР “спеціаліст” та ОС “магістр” / Р.А. Якимчук, І.В. Красноштан, Л.М. Містрюкова, Л.Ю. Соболенко, Г.А. Чорна, – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014.– 25 с.

Викладено вимоги до написання випускних кваліфікаційних робіт з біології для ОКР “спеціаліст” і ОС “магістр”. Подано рекомендації щодо вибору теми, порядку опрацювання літературних джерел, методики планування та основних принципів проведення роботи. Значну увагу приділено правилам оформлення роботи та її захисту, виготовленню демонстраційних матеріалів.

Для студентів природничо-географічних факультетів вищих навчальних закладів.

ЗМІСТ

1. Основні нормативні вимоги	4
1.1. Загальні положення	4
1.2. Керівництво випускними кваліфікаційними роботами.....	5
2. Тематика випускних кваліфікаційних робіт	6
3. Структура випускної кваліфікаційної роботи	7
4. Вимоги до оформлення випускної кваліфікаційної роботи.....	12
4.1. Загальні вимоги	12
4.2. Нумерація.....	12
4.3. Правила цитування та посилання на використані джерела	15
4.4. Оформлення списку використаних джерел.....	15
4.5.Додатки	16
5. Допуск до захисту і захист випускних кваліфікаційних робіт	16
6. Додатки	19

1. ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ ВИМОГИ

1.1. Загальні положення

Методичні рекомендації розроблені на підставі Закону України „Про вищу освіту”, наказу Міністерства освіти України від 31.07.1998 р. № 285 „Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою”, Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Виконання випускної кваліфікаційної роботи є складовою підсумковою державної атестації й завершальним етапом навчання студентів в університеті.

Випускні кваліфікаційні роботи виконуються за формою, що відповідають певному рівню вищої професійної освіти: для освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” – у формі випускної кваліфікаційної роботи спеціаліста; для освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” – у формі випускної кваліфікаційної роботи магістра.

Випускна кваліфікаційна робота ОКР “спеціаліст” – самостійно виконана дослідна робота студента, яка передбачає авторське бачення проблеми, можливості її дослідження та розв’язання. Робота свідчить про вміння автора проводити емпіричне дослідження, опрацьовувати та аналізувати отримані результати, формулювати аргументовані висновки.

Випускна кваліфікаційна робота ОС “магістр” – самостійно виконана науково-дослідна робота студента, головною метою і змістом якої є наукові дослідження з новітніх питань теоретичного або прикладного характеру за профілем підготовки.

Виконання випускної кваліфікаційної роботи має сприяти:

– систематизації, закріпленню й розширенню теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосуванню цих знань для розв’язання конкретних завдань;

– розвитку навичок здійснення самостійної роботи й оволодіння методикою вирішення питань і проблем, поставлених у випускній роботі;

– оцінюванню рівня володіння певною сукупністю професійних компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Випускні кваліфікаційні роботи виконують випускники денної та заочної форм навчання відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Випускна кваліфікаційна робота виконується українською мовою. Студент несе відповідальність за дотримання встановлених вимог до випускних кваліфікаційних робіт і термінів їх виконання. Робота оцінюється позитивною оцінкою тоді, коли вона є самостійно виконаним дослідженням і оформлена відповідно до вимог, які зазначені нижче.

1.2. Керівництво випускними кваліфікаційними роботами

Науковими керівниками випускних кваліфікаційних робіт призначаються професори і доценти випускової кафедри.

За одним керівником може закріплюватися не більше *восьми* випускних кваліфікаційних робіт.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи:

- формулює тему випускної кваліфікаційної роботи і разом зі студентом визначає мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження;
- рекомендує студентові необхідну основну літературу, WEB-ресурси;
- здійснює організаційну і науково-методичну допомогу шляхом проведення консультацій;
- контролює хід виконання роботи;
- періодично інформує випускову кафедру про хід виконання роботи;
- перевіряє оформлення виконаної випускної кваліфікаційної роботи відповідно до вимог;
- готує відгук наукового керівника про випускну кваліфікаційну роботу;

- приймає рішення про готовність випускної кваліфікаційної роботи до захисту, що підтверджується відповідним підписом на титульному аркуші.

Наукові керівники до початку виконання випускної кваліфікаційної роботи доводять до відома студента вимоги щодо змісту й оформлення випускної кваліфікаційної роботи, які відображені у Положенні про випускні кваліфікаційні роботи студентів УДПУ.

Студент, який виконує випускну кваліфікаційну роботу:

- самостійно оцінює актуальність і соціальну значущість проблеми, пов'язаної з темою випускної кваліфікаційної роботи;
- здійснює збирання й оброблення інформації з теми випускної кваліфікаційної роботи;
- вивчає й аналізує отримані матеріали;
- всебічно досліджує проблему, приймає самостійні рішення з урахуванням думки наукового керівника;
- оформлює розв'язання проблеми відповідно до вимог щодо випускної кваліфікаційної роботи УДПУ;
- готує засоби візуалізації результатів випускної кваліфікаційної роботи (комп'ютерні презентації, програми, відеоролики тощо);
- несе повну відповідальність за зміст та оформлення випускної кваліфікаційної роботи.

2. ТЕМАТИКА ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Тематика випускних кваліфікаційних робіт повинна бути актуальною, відповідати сучасному стану і перспективам розвитку науки і техніки. Під час вибору теми враховуються реальні проблеми і завдання.

Тематика випускної кваліфікаційної роботи може передбачати використання результатів наукових досліджень кафедри та їх розвиток.

Тематика випускної кваліфікаційної роботи визначається випускними кафедрами.

Студентам надається право запропонувати свою тему випускної роботи з обґрунтуванням доцільності її розробки та можливості виконання. Тема кваліфікаційної роботи має бути пов'язана з основними напрямками науково-дослідницької роботи кафедри або продовжувати наукові дослідження роботи студента в період навчання в університеті.

Теми кваліфікаційних робіт та наукове керівництво обговорюються на засіданні випускової кафедри і затверджуються наказом ректора університету за поданням ради факультету не пізніше ніж за п'ять місяців до захисту.

3. СТРУКТУРА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вищому навчальному закладі всі види носіїв навчально-наукової інформації: курсові і випускні кваліфікаційні роботи, звіти, статті, тези, реферати тощо належать до *наукових документів*.

Випускні кваліфікаційні роботи становить собою текстовий паперовий документ із включенням до нього за необхідністю таблиць та ілюстративного матеріалу – креслень, рисунків, схем, фотографій, діаграм, графіків тощо.

Створені документи повинні відповідати вимогам стандартів – нормативним документам, що встановлюють комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації на підставі досягнень науки, техніки і передового досвіду та затверджених компетентним органом відповідно до чинного законодавства.

Випускна кваліфікаційна робота повинна містити такі структурні частини:

- *титульний аркуш;*
- *зміст;*
- *перелік умовних позначень, символів, одиниць величин і термінів (при необхідності);*

- *вступ;*
- *основну частину (розділи та підрозділи);*
- *висновки;*
- *список використаних джерел;*
- *додатки (за їх необхідності).*

Усі структурні елементи роботи розпочинаються з нової сторінки.

Титульний аркуш роботи містить: найменування Міністерства, якому підпорядковується вищий навчальний заклад; найменування ВНЗ, де виконана робота; назву інституту, факультету, кафедри; прізвище, ім'я по батькові автора; тему роботи; вид роботи відповідно до ОКР; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові наукового керівника; місто і рік виконання (Додаток А).

Зміст подають на початку випускної кваліфікаційної роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків, списку використаних джерел, додатків (Додаток Б).

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, величин і термінів (за необхідності). Якщо у випускній кваліфікаційній роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути подано у випускній кваліфікаційній роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом або після змісту. Перелік умовних позначень необхідно друкувати двома колонками, в яких ліворуч за абеткою наводять, наприклад, скорочення, праворуч – їх детальне розшифрування.

Якщо у випускній кваліфікаційній роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та її значущість, підстави і вихідні дані для опрацювання теми, обґрунтування

необхідності проведення дослідження. У вступі подають загальну характеристику випускної кваліфікаційної роботи в рекомендованій нижче послідовності.

Актуальність теми

Обґрунтовується актуальність і доцільність роботи.

Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання та зазначити вчених, у працях яких започатковано вирішення проблеми.

Мета і завдання дослідження

Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно розв'язати для досягнення поставленої мети.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає тему випускної кваліфікаційної роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Практичне значення одержаних результатів

У випускній кваліфікаційній роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а у випускній кваліфікаційній роботі, що

має прикладне значення, – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використати. Відзначаючи практичну цінність здобутих результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання.

Апробація результатів дослідження

Вказується, на яких наукових конференціях, симпозіумах, нарадах оприлюднено результати досліджень, викладені у випускній кваліфікаційній роботі.

Основна частина

Основна частина роботи обов'язково повинна складатися з декількох розділів, які складаються з підрозділів.

У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямів досліджень;
- виклад загальної методики й основних методів досліджень;
- експериментальну частину і методичку досліджень;
- узагальнення результатів досліджень;
- використання матеріалів досліджень в закладах освіти;
- охорона праці та техніка безпеки.

В огляді літератури (*перший розділ*) студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у відповідній галузі.

У *другому розділі*, як правило, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, наводять методи розв'язання завдань і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методичку проведення досліджень.

У *наступних розділах* з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у

розроблення проблеми. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Зміст розділу (підрозділу).

“Охорона праці та техніка безпеки” повинен бути конкретним та творчим і підтверджувати вміння студента фахово оцінити умови праці та обґрунтувати необхідні заходи для безпечного виконання кваліфікаційної роботи та подальшої успішної та безпечної професійної діяльності.

Висновки завершують роботу. Їх мета – підведення підсумків проведених досліджень. Висновки формулюють у вигляді окремих лаконічних і, головне, конкретних положень, які підсумовують результати проведеного дослідження. Висновки повинні містити відповідь на питання, що були сформульовані у завданнях вступної частини. Останній пункт висновків слід зробити узагальнюючим, він може містити рекомендації щодо можливого використання одержаних результатів.

Список використаних джерел

До переліку використаних джерел включаються ті джерела, на які були зроблені посилання в роботі. Кількість наведених бібліографічних джерел у переліку повинна бути в межах: “спеціаліст” – 50-60, “магістр” – 60-70. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів із бібліотечної та видавничої справи.

Додатки

За необхідністю до додатків доцільно включати:

- допоміжний матеріал, що потрібний для повноти сприйняття роботи;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції і методики;
- ілюстрації допоміжного характеру.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Оформлення випускної роботи *за допомогою комп'ютерної техніки* виконується з використанням шрифтів текстового редактора Word (шрифт 14, Times New Roman, звичайний, інтервал 1,5). Поля : верхнє – 20 мм; нижнє – 20мм; лівє – 30мм; правє – 15мм. Робота друкується на папері формату А 4 із використанням однієї сторони аркуша та представляється у переплетеному вигляді.

Обсяг основного тексту (без додатків та списку використаних джерел) випускної кваліфікаційної роботи для ОКР “спеціаліст” складає 55-70 сторінок, для ОКР “магістр” – 75-85 сторінок друкованого тексту.

Текст основної частини випускної роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин випускної кваліфікаційної роботи “ЗМІСТ”, “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично до набору. Кожну структурну частину випускної роботи треба починати з нової сторінки.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

4.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (малюнків), таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою випускної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок випускної роботи. На титульному

аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини випускної роботи, як *зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел, додатки* не мають порядкового номера, тобто не можна друкувати: “1. ВСТУП” або “6. ВИСНОВКИ”. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини випускної роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: “1.3.2.” (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати у випускній роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках випускної роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри яких більші формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або в додатках.

Ілюстрації позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо у випускній роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Таблиці, що розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатку. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу). Якщо в розділі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово “Таблиця” і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовження табл.” і вказують номер таблиці, наприклад: “Продовження табл.1.2”.

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова “Примітки” ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1....

2....

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова “Примітка” ставлять крапку.

4.3. Правила цитування та посилання на використані джерела.

При написанні випускної кваліфікаційної роботи студент повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі результати, яких наводяться у випускній роботі, або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячено роботу. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у працях [1 – 7]». Коли в тексті випускної роботи необхідно зробити посилання на складову частину чи конкретні сторінки відповідного джерела, номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань. *Приклад:*

Цитата в тексті “...незважаючи на пріоритетне значення мовних каналів зв'язку між діловими партнерами, ні в якому разі не можна ігнорувати найбільші канали передачі інформації” [6, с.16].

Посилання на ілюстрації вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2». На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад «... у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад «див. табл. 1.3».

4.4. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Джерела можна розташовувати у порядку посилань у тексті, а також в алфавітному порядку перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором. Приклад оформлення бібліографічного опису у списку літературних джерел до випускної кваліфікаційної роботи подано у додатку В.

4.5.Додатки

Додатки оформляють як продовження випускної кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті випускної кваліфікаційної роботи.

Якщо додатки розміщують на наступних сторінках випускної кваліфікаційної роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток ___” і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

5. ДОПУСК ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Захист випускної кваліфікаційної роботи є складовою державної атестації випускника, підставою для прийняття рішення про присудження випускникові відповідної кваліфікації. Випускна кваліфікаційна робота повинна бути виконана не пізніше як за місяць до її захисту.

Науковий керівник роботи перевіряє виконану роботу і разом із коротким друкованим відгуком передає завідувачу кафедри, який направляє її на рецензію.

До випускної кваліфікаційної роботи обов’язково додають супровідні документи: заяву, завдання, направлення голові ДЕК, рецензію.

У змісті відгуку наукового керівника необхідно розкрити такі аспекти:

- загальна характеристика проведеної роботи, ступінь виконання поставлених у дослідженні мети та завдань (повністю, частково, не виконано);
- визначення рівня теоретичних надбань та ступеня розробок, їх повноти, глибини, оригінальності;
- відсутність недоречного цитування, повторів, другорядних моментів, уміння виділити головне з часткового;
- володіння інструментарієм досліджень, науковими методами пізнання, сучасними засобами обробки та інтерпретації інформації;
- уміння аналізувати статистичні дані, користуватися обмеженою інформацією;
- акуратність у дослідженнях, коректність у застосуванні методів аналізу до конкретних об'єктів дослідження;
- коректність та наукову обґрунтованість висунутих на захист положень випускної кваліфікаційної роботи;
- аргументованість тверджень у висновках;
- ритмічність роботи та внесення необхідних змін і поправок до тексту випускної кваліфікаційної роботи, реагування на зауваження наукового керівника, рецензента, завідувача випускової кафедри.

Випускну кваліфікаційну роботу рецензує один рецензент. До рецензування випускних кваліфікаційних робіт ОКР “спеціаліст” та ОС “магістр” залучають зовнішніх рецензентів із числа фахівців (докторів та кандидатів наук) іншого вищого навчального закладу чи наукової установи та висококваліфікованих практичних фахівців освітніх установ.

Рецензент знайомиться з роботою і надає на неї письмову рецензію. Рецензія повинна містити рекомендацію про оцінку за національною шкалою.

За місяць до захисту випускні кваліфікаційні роботи розглядаються на кафедрі (попередній захист): перевіряється наявність роботи, відповідність напряму підготовки або спеціальності, навчальній дисципліні, темі.

Рішення про допуск роботи до захисту приймає декан факультету за поданням випускної кафедри.

Захист випускної кваліфікаційної роботи проводиться на відкритих засіданнях державних екзаменаційних комісій.

Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи передбачає:

- представлення студента та огляд поданих до захисту документів головою ДЕК;
- виголошення студентом основних положень роботи;
- відповіді студента на запитання членів ДЕК;
- огляд рецензій на кваліфікаційну роботу;
- виступ наукового керівника;
- заключне слово студента;
- ухвала Державної екзаменаційної комісії

Для доповіді за результатами кваліфікаційної роботи студентові надається до 10 хвилин. У доповіді необхідно відзначити актуальність теми, науковий апарат, результати дослідження, їх практичну цінність. Дозволено використовувати додаткові ілюстративні матеріали на плакатах, електронних носіях.

Результати захисту кваліфікаційної роботи оцінюються відповідно до критеріїв за 100-бальною і національною шкалами та шкалою ECTS.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н-9.02

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Природничо-географічний факультет
(повне найменування факультету)

Кафедра біології та методики її навчання
(повна назва кафедри)

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

_____ магістр _____
(освітній ступінь)

на тему **Оцінка стану популяцій батрахофауни заплавних територій Канівського природного заповідника**

Виконала: студентка 6 курсу, 1 групи
спеціальності: 8.04010201 «Біологія»
(шифр і назва спеціальності)

Поліщук Катерина Василівна
(прізвище та ініціали)

Керівник: д.б.к., проф. Ключко З.Ф.
(прізвище та ініціали)

Консультант з ОП Кравченко Л.В.
(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.б.н., ст. наук. співробітник
НД "Софіївка" Колдар Л.А.
(прізвище та ініціали)

Умань - 2015 року

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

Природничо-географічний факультет

(повне найменування факультету)

Кафедра біології та методики її навчання

(повна назва кафедри)

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

спеціаліст

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему **Фауна плазунів Нагорянського заказника
Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. (видове
різноманіття, чисельність, біотопічний розподіл)**

Виконала: студентка 5 курсу, 1 групи
спеціальності: 7.04010201 «Біологія»

(шифр і назва спеціальності)

Судорженко Світлана Іванівна

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.б.н., доц. Соболенко Л.Ю.

(прізвище та ініціали)

Консультант з ОП Кравченко Л.В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: директор Яришівської СЗШ І-
ІІІ ступенів Гамарник П.Д.

(прізвище та ініціали)

Умань - 2015 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1.....

 1.1.....

 1.2.....

 1.3.....

РОЗДІЛ 2.....

 2.1.....

 2.2.....

 2.3.....

 2.4....

РОЗДІЛ 3.....

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

Приклад оформлення бібліографічного опису у списку літературних джерел

Книги одного, двох або трьох авторів	<p>1. Чижевський Д. Історія російської літератури XIX століття: Романтизм / Дмитро Чижевський. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 216 с. (Серія «Альма-матер»).</p> <p>2. Пригожин И.Р. Время, хаос, квант. К решению парадокса времени / [пер. с англ. Ю.А. Данилова] / И.Р.Пригожин, Из. Стенгерс. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 240 с.</p> <p>3. Бородіна А.І. Бібліографічний словник діячів в галузі математики / А. І. Бородіна, А. С. Бугай; ред. І. І. Гіхман. – К. : Рад. шк., 1979. – 606 с.</p> <p>3. Костюк П. Г. Іони кальцію у функції мозку – від фізіології до патології / П. Г. Костюк, О. П. Костюк, О. О. Лук'янець; НАН України, Ін-т фізіології ім. О. О. Богомольця. – К. : Наук. думка, 2005. – 197 с.</p> <p>4. Erdmann K. Regierungsorganisation und Verwaltungsaufbau / K. Erdmann, W. Schafer, E. Mundhenke. – Heidelberg : D.v. Decker's Verl., 1996. – 114 p.</p>
Книги чотирьох авторів	<p>1. Основы создания гибких автоматизированных произведений / Л.А. Пономаренко, Л.В. Адамович, В.Т. Музычук, А.Е. Гридасов ; ред. Б.Б. Тимофеева. – К.: Техника, 1986. – 144 с.</p>
Книги п'яти чи більше авторів	<p>1. Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика України / В.В. Александров, В.Ф. Возний, Б.П. Камовников та ін. – К. : Арбис, 1992. – 158 с.</p>
Книги під назвою (без автора)	<p>1. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України: Ювілейне видання з нагоди сімдесятип'ятиріччя Інституту літератури / Відп. ред. та упоряд. О. В. Мишанич, НАН України. Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Наук. думка, 2003.– 587 с. : іл. – Бібліогр. С. 582–586.</p> <p>2. Філологічні дослідження. Проблеми бахтінології – 3 : Зб. Наукових праць. – Випуск 9. – Донецьк : Тов. «Юго-Восток, ЛТД», 2007. – 520 с.</p> <p>3. Эволюция форм художественного сознания в русской литературе (опыты феноменологического анализа): [сб. научных трудов]. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. – 358 с.</p> <p>4. New Trends in Public Administration and Public Law: EGPA Yearbook / Ed. By H.V. Hassel; editors: G. Jenei, M. Hogye. – Budapest : EGPA; CPAS, 1996. – III, 449 p.</p> <p>5. State Management of Transitional Societies under Globalization : Proceedings of the International Round Table Sitting / B. Hubskiy, O. Onyschenko, F. Rudych, V. Luhoviy, V. Kniaziev et al.; Foundation for Intellectual Cooperation, The Akademy of State Management under the President of Ukraine. – K. : Ukrainian Propylaeum Publishers, 2001. – 32 p.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія історії України: у 5-ти т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова), Я. Д. Ісаєвич, С. В. Кульчицький та ін. ; ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т іст. України. – К. :</p>

	<p>Наук. думка, 2003. – 220 с.</p> <p>2. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 824 с.</p> <p>3. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с. (Енциклопедія ерудита).</p>
Або	<p>1. Літературознавча енциклопедія: У 2-х т. / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. (Енциклопедія ерудита). Т.1. – 2007. – 608 с. Т.2. – 2007. – 624 с.</p> <p>2. Мандельштам О. Сочинения. В 2-х т. Сост., подготовка текста и коммент. П. Нерлера; Вступ. статья С. Аверинцева / О. Мандельштам – М.: Худож. лит., 1990. Т.1 – 1990. – 683 с. Т.2 – 1990. – 464 с.</p> <p>Все ссылки на произведения оформляются по данному изданию. В тексте работы обозначаются: серия, том, страница.</p>
Окремі томи багатотомного видання	<p>1. Чупринин С.И. Перечитывая Куприна : [вст. ст.] // А.И. Куприн. Собр. соч. : в 6 т. / С.И. Чупринин. – М.: Худож. лит., 1991. Т. 1.: Произведения 1889 – 1900. – 1991. – С. 5 – 24.</p> <p>2. Брик М. Т. Енциклопедія мембран : У 2-х т. Encyclopedia of Membranes : in two volumes. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – Т.1. – 700 с.</p>
Щорічники	<p>1. Населення України, 1998 рік : Демографічний щорічник / Держ. ком. статистики України, упр. статистики населення / Л.М. Стельмах (відп. за вип.). – К. : Б.в., 1999. – 466 с.</p>
Серійні видання	<p>1. Микола Ільницький : біобібліограф. покаж. / Уклад. Л. Ільницька. – Л. : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. – 253 с. – (Сер. : Укр. біобібліографія. Нова серія; Чис. 16).</p> <p>2. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності / уклад. В. Шевчук... [та ін.]– К.: Геопринт, 2000.– 411 с., табл.– (Сер.: Екологія. Економіка. Сталій розвиток).</p>
Томи (випуски) періодичних видань, що продовжуються	<p>1. Нарис з історії природознавства і техніки : Респ. міжвід. зб. наук. пр. – К., 1985. – вип. 31. – 195 с.</p> <p>2. Силантьева В.И. Переходные периоды в искусстве: современные теории диссипативных систем / В.И. Силантьева // Вопросы русской литературы: [Сб.]. – Симферополь: Крымский архив, 2003. – Вып. 9 (66). – С. 170–180.</p>
Ноти	<p>1. Віночок Соломії Крушельницької : поезії і муз. твори / Біл. меморіал. Музей С. Крушельницької; збр. і упоряд. П. Медведик. – Партитура. – Тернопіль, 1992 (Друк. вид. – поліграф. комб. «Збруч»). – 128 с.: фотоіл. – Бібліогр.: с. 109-127.</p>
Дисертації	<p>1. Скубачевская Л.А. Специфика неореализма Куприна: дис. ... канд. филол. наук: 10.01.02 / Л.А.Скубачевская – Харьков, 2007. – 206 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Кірсенко М. В. Чеські землі в міжнародних відносинах Центральної Європи 1918-1920 років (Політико-дипломатична історія з доби становлення Чехословацької республіки) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.02 / НАН України / М.В. Кірсенко. – К., 1998. – 36с.</p> <p>2. Мансков С.А. Поэтический мир А.А. Тарковского (Лирический</p>

	суб'єкт. Категоричальность. Диалог сознаний): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.01.01 – русская литература / С. Мансков – Самара, 1999. – 16 с.
Стандарти	1. ГОСТ 7. 53–2001. Издания. Международная стандартная нумерация книг. – Взамен ГОСТ 7.53–86; введ. 2002–07–01. – Минск: Межгос. Совет по стандартизации, метрологии и сертификации; М.: Изд-во стандартов, сор. 2002. – 3 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
Або за назвою	1. Видання. Поліграфічне виконання : терміни та визначення : затверджено і введено в дію наказом Держстандарту України № 58 від 23 лютого 1995 р. / УНДІПП ім. Т. Шевченка; розробники: В.Й. Запоточний, Л.М. Тяллева, Н.Й. Куновська, Л.М. Лопушинська. – К.: Держстандарт України, 1995. – 23 с., 3 с. (Державний стандарт України. 3018-95) 2. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Вид. офіц. – Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82); введ. 2007-07-01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – Ш, 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
Картографічні видання	1. Українські Карпати [Карти] : Долина: карта для туристів / Головне управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України. – К., 1998. – 1 к. : ілюстр.
Електронні ресурси	1. Лисицына Т.А. Образы смерти в русской культуре : лингвистика, поэтика, философия [Электронный ресурс] / Т.А. Лисицына // Фигуры Танатоса. Философский альманах. Пятый специальный выпуск. Материалы второй международной конференции «Тема смерти в духовном опыте человечества» – С.-Петербург, 12-15 ноября 1995 г. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1995 – Режим доступа: // http://anthropology.ru/ru/texts/lisiz/tanatos5.html 2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі : електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим – 2003») [Електронний ресурс] / Л.Й.Костенко, А. О. Чекмарьов, А.Г. Бровкін // Бібліотечний вісник. – 2003. – №4. – С.43. – Режим доступу: http://www.kastopravda.ru/kastalia/europe/slovarmk.htm
Статті з книги	1. Сивашко Ю. Формування державної служби в Україні / Ю. Сивашко // Мороз О. Модерна нація: українець у часі і просторі = Moroz O. Modern nation ukrainian in the time and space / упоряд. О.Банах ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, ф-т журналістики. – Л. : Універсум, 2001. – С. 270–271. 2. Хворостьянова Е. Пародия как автометаописание (Литературный образ поэзии 80-х – начала 90-х годов XIX века) // Автоинтерпретация: Сборник статей / Под ред. А.Б. Муратова, Л.А. Иезуитовой / Е. Хворостьянова – СПб. : Изд -во С.-Петерб. ун-та, 1998. – С. 82–97.
Статті з енциклопедії чи словника	1. Абат (Абатиса) // Енциклопедія історії України: у 5-ти т. – Т. 1. / редкол. : В. А. Смолій (голова), Я. Д. Ісаєвич, С. В. Кульчицький та ін.; ред. рада : В. М. Литвин (голова) та ін.; НАН України, Ін-т іст. України. – К. : Наук. думка, 2003. – С. 9–10.
Статті з журналів	1. Кірсенко М. Друга Світова чи Велика Вітчизняна. Погляд з

та періодичних збірників	<p>України / М. Кірсенко // Доба. Науково-методичний часопис з історичної та громадянської освіти – 2005. – № 2. – С. 26–27.</p> <p>2. Аверінцев С. Подолання тоталітаризму як проблема: спроба орієнтації / С. Аверінцев; пер. М. Коцюбинської // Дух і Літера. – 2001. – № 7–8. – С. 6–15.</p> <p>3. Ужченко В. Д. Нові лінгвістичні парадигми «концепт – фразеологізм – мовна картина світу» / В. Д. Ужченко // Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку: збірник наукових праць. – Запоріжжя, 2006. – С. 146–151.</p>
Матеріали конференцій	<p>1. Кормилов С.И. Составляющие современного литературоведения и их значение для истории русской литературы XX–XXI веков // Русская литература XX–XXI веков: проблемы теории и методологии изучения: материалы междунар. конф.: 10-11 ноября 2004 г., Москва / Ред.-сост. С.И. Кормилов. / С.И. Кормилов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2004. – С. 3–8.</p> <p>2. Руссова С.Н. Тип автора-изгоя. К вопросу о гендерном аспекте авторства // Русская литература XX–XXI веков: проблемы теории и методологии изучения: материалы Третьей Междунар. научн. конф. : Москва, МГУ имени М.В. Ломоносова, 4-5 декабря 2008 г. / Ред.-сост. С.И. Кормилов. – М. : МАКС Пресс, 2008 / С.Н. Руссова – С. 128–132.</p>